

Giovanni Scaramella

Espiasù

dramma musicale in due atti
in dialetto bresciano

Epoca: 4-5 gennaio 1705

Località: Montichiario

Musica: m° Gian Battista Cagiada

10 febbraio 1991

Scena unica: Uno spazio libero all'entrata di un molino. Un portone centrale con ponte sul fiume e a destra la roggia scoperta dove sul fianco è fissata un'asse con inginocchiatoio a cassetta in legno per lavandaia. Sotto un albero, a destra, un tavolaccio rustico con sgabelli. Una fascina di legna con bastoni. A sinistra un boschetto.

Personaggi:

Càci	aspirante marito di Cia
Cia	giovane donna ventenne
Gilda	donna meno giovane
Lia	donna giovane
Pèrsia	donna giovane
Mèra	ragazza quindicenne
Mènech	uomo più maturo
Sànti	uomo
Pèpo	ragazzo diciassettenne
Tèo	frate
Fracassino	abate

Soldataglia e comparse

E' importante che il preambolo venga letto e declamato a sipario chiuso, prima dello spettacolo.

Preàmbol

El mal

Oh zènt, oh zènt, scultì che gó de dif!
 La stória l'è sùcèsa tacc àgn fa
 amò quàndo che j-òm, mià tat giulif,
 i ghia de trübülà sul per scampà,

a guadagnàs de viver, hì famie,
 en mèa a sacrefése e tacc spaènc
 tra guèra d'ògne sórt, ribalderie,
 violènce sènsa nòm, che sgriza i dènc,

e fa 'ngrümì la pèl e dà 'l magù.
 Epòr al dé de 'ncò sòmèa 'mposibol
 che töt sté mal el sies sùcès delbù

e che a chèi tèmp, l'ies tat ladi 'l patibol.
 Calmif; nó fómes tànta maraèa...
 adès, el tambüzóm... ché sóta sèa!

Espiasiù

Atto Primo

1a Scena = Cìa

Si apre la scena e s'ode la voce di Cìa cantare una nenia amorosa dolce mentre sbatte i panni sull'asse:

Cìa: Và 'l me pensér
                           lezér lezér
                           sò l'âle de l'andèr (zefiro)

                          sènte 'n piazzér
                           grànt e sincér
                           se 'l fa ondezà 'l brüzafèr. (eufrasia officinale)

                          El còr dei me vint'agn
                           gó mitit vià per té
                           nèt e 'nosènt e delóns da j-ingàgn
                           vòi conservàl cofé.

                          Va 'l me pensér
                           lezér lezér
                           sò l'âle de l'andèr...

2a scena = Cìa e Càci

Càci: (entrando unisce la sua voce al canto della donna)
                   Sènte 'n piazzér
                   grànt e sincér
                   se 'l fa ondezà 'l brüzafèr.

                  El còr dei me vint'agn
                   gó mitit vià per té
                   nèt e 'nosènt e delóns da j-ingàgn...
                   vòi conservàl cofé.

                  Oh, Cìa!... El tignif vià per mé 'l vòs còr?

Cìa: Se 'l meritari!...

Càci: Faró de tót per meritàmel...

Cìa: E mé 'l tegnará bel nèt come chèl panezèl chél... (e alza il
                   pannicello, ridendo)

Càci: Ma chèla l'è 'na pèsa laàda e mé 'l vòs còr el vòl mia nèt de
                   bögåda, ma nèt de sórt!

Cìa: (maliziosa) Chèl, s'antènd!...

- Càci: E alùra 'l profumaró coi me bazi, el tegnaró cald co' le me carèse e ghè daró tóta la felicità che pöl desiderà 'na fómna dal sò òm e che n'òm el pöl desiderà per la sò fómna. Vignì ché, che ve dó sübet òn bris d'impègn...
- Cia: Eh, nò!... Adès só dré a laà... e quàndo se laùra, se vè 'n frèsa senò... nó fó e nó file e 'ntàt la candèla la brüza...
- Càci: Ma mé só zà dré a brüzà...
- Cia: (spruzzandolo con l'acqua gelida) Alùra böjogna smorsàf!...
- Càci: (scansandosi) Nò... cofé me farif zelà... che 'n fíf pò de 'n candill de giòs?
- Cia: Ma zéle gnà mé, che gó le ma 'n misa...che ògne tat me tóca de mitile sóta sèa per scaldàmele... o sopiàga 'nsìma...
- Càci: Pòere manine... dìmele ché a mé che ve le scàlde...
- Cia: ... staséra... staséra... adès gó mia tèmp... senò vé scür e mé só ché amò... e coi tèmp che còr, l'è mèi nà a saràs sò 'n càja a la svèlta... miga sta ché a bambanà...
- Càci: L'è éra a' chèl... ma per òn münüt...
- Cia: ... e pò pèrde la ónda e ma vé adòs frèt...
- Càci: ... e nò, con mé 'l frèt, el sta delóns... gó i bazi che dilégua...
- Cia: Golaciù!... Staséra dòpo 'l filò... ve 'ndó tanti...
- Càci: (insistendo dolcemente) Ma almànghe 'n pít de acónt!...
- Cia: Ve l'ó dit... staséra!... Staséra ve daró... ve daró... (cantando)
- El còr dei mé vintàgn
gó mitit vià per té...
- Càci: (unendo la sua voce mentre l'aiuta a rialzarsi e termina abbracciandola calorosamente)
- nèt e 'nosènt e delóns da j-ingàgn
vòi conservàl cofé.

3a scena = Detti, Lia, Pèrsia, Màra, Gilda, Sànti e Mènech.

(entrano Lia, Pèrsia, Màra, Gilda con Sànti e Mènech che escono dal molino piuttosto infarinati. Hanno finito la giornata di lavoro: gli uomini con la giacca sulle spalle e le donne avvolte in scialli larghi. Udendo cantare, in un primo tempo si fermano a guardare facendo segno di zittire, poi Mènech fa da maestro ed invita tutti a cantare formando un coro, mentre si riuniscono assieme al centro del palco)

- Tutti: Va 'l me pensér
lezér lezér
sò l'àle de l'andèr.
- Sènte 'n piazzér
grànt e sincér

se 'l fa ondezà 'l brüzafèr.

El cör dei me vint'agn
el sögna tant amùr
viver felice col spüs per tocc àgn
sènsa mài gnè 'n brüzür.

- Mènech: E viva! En fin dei cöncc, l'è chèl che sognóm töcc! N'a vita tranquilla, el tò laurà sücür e 'n tòch de pa de mandà zó quàndo góm fam.
- Cia: Quàndo sa vôi bé, l'è asé a' 'n becér d'àiiva...
- Gilda: ... però 'l fa miga mal gnà 'n chisöl, val
- Pèrsia: Cèrto che i tèmp che sóm dré a pasà, j-è miga dei piö bèi. Pensà che con Venésia noàlter siem tranqüi e domandèm gnènt de mèi.
- Màra: Delbù, neh! Mancàa amò chèi bröcc empiàster dei fransés a rómper le tógne!...
- Cia: ... Sé, perchè i crùchi i schèrsal!...
- Gilda: I se dà 'l càmbè; el bèl che me domànde: Còja c'entrómei noàlter con la sò guèra pò... òlarès saìl !?...
- Mènech: Noàlter nó ghé c'entróm per gnènt; soltánt che la Spàgna e la Frància j-è de là, tacàde al Piemónt e l'Austria l'è de ché, aleàda col Piemónt e noàlter som en mès; isé che per begà, i gá pensàt de fal sö la tèra dei àlter, perchè Venésia l'è neutra, e alùra i vé ché...
- Càci: Prùma, spagnöi e fransés i gá mandàt i tugni sö 'n Tiròlo, pò chèi là j-è vignicc en zó... de mót che aànti e 'ndré e noàlter i tegnóm ché, (e fa un cenno con le mani sotto la gola) e ghé nóm de mès.
- Cia: Ma perchè fai la guèra?
- Sànti: L'è sübit dèt: Perchè a la fi del sècol ghè mórt el re de Spàgna, Cárlo secónd, e tanto 'l re de Frància, Gìgio quatórdes che l'imperadùr d'Austria Leopòlto, mia contènc de chèl che i gá, per rizù de parentéla, i pretènd töcc du ne igà 'l tròno de Spàgna; isé 'l duca de Savòia 'l ghé dà 'na ma a Leopòlto, Frància e Spàgna i s'è miticc d'acórde e da quatr'agn i se rómp i òs e a noàlter i rómp i balù.
- Lia: (con ammirazione) Ecol... Iù l'è sèmpèr enfurmàt sö töt... Ulif sai vergóta?... Domandìghel a Iù!...
- Gilda: (ignorando l'interruzione) Chèsta l'è bèla!... ulif la guèra, fìla... però a càja vostra, miga sö chèl de j-óter...
- Màra: Mé, gó sèmpèr capìt dènter póch; però noàlter ghé c'entróm come i vèrs a merènda, e 'ntàt, 'na ólta pèsa i crùchi e i te pórtà vià a' chèl che nó ghè, pò rìa i galèi e chèi, en pò che portàt vià la ròba i và dré a sinsigà le fómne...
- Lia: (ammiccando verso Sànti) Almànch saróm sinsigàde da vergül!...
- Sànti: Perchè?... Vó i va sinsigà mài nüsü?... Domandaró 'l permès ai

vèci.

Lia: A ùli, sa pöl domandàghel dòpo... el permès...

Gilda: Bröta sfasadèla!... òet véser sinsigàda?... Ta ocór mia i fransés...
Sul che l'è miga che j-a sinsighe apéna... Ghif sintit cóje ghè capitàt a la Locrésia del Pàpa?... i l'ha violentàda en quindes e pò i l'ha piantàda 'n mèss ai ciòs piö mórtà che la.

Lia: Però, anche lé... parìa che la baties en pó la fiàca e che 'n fònt en fón la ghé stàes...

Màra: Cèrto che... nó bijògna mèter i gigli deànti ai porsèi!...

Gilda: Sènt lé!... (con forza) J-è töte bàle che i mèt en giro i fransés... e pò, e pò... ànche se la ghé stàa, töt al piö la nàa con giü, miga con quindes...

Lia: Chèl l'è éra!... J-è ròbe de l'àlter món!.

Càci: Àlter món?!... Sa j-ha mài sintide gnè coi tugnì, ròbe del gèner...

Lia: Se sa, chèi i tira de piö ai sólcc e a l'ór...

Mènech: Va là!... che de vacàde i n'ha fat sö anche lur!...

4a scena = Detti, Pèpo

Pèpo: (entrando zufolando con un fiasco di vino sotto il braccio) Oehl
Ghif finit de laurà!... E voàltre, ghif saràt la lavanderia?...

Càci: E té 'ndo sèt stàt? A fàla bóer!...

Pèpo: Só nat a Calsinàt a tö 'na càrge de formét...

Màra: De sul?... Ghèt mia póra?...

Pèpo: Mé póra?!... Quand gó Pacì, 'l me ca e la me scùria 'n ma, gó póra de nüsü mé. Encü pò, la m'è capitàda bèla. Sif che m'ha capitàt?...

Le donne: (curiose) Cònta... Cònta!...

Pèpo: Apéna föra de Calsinàt, lé 'ndó la stràda la pàsa vizi a la rìa del Cés, sènte a uzà... nò... nò... per pietà... nò! Ferme 'l caàl, ghé dó 'na us ai me ca che l'era 'mpijolàt sö la gimbàrda e co' la me scùria 'n ma córe sö dré a la rìa del Cés... Värde zó vèrs el fiòm e nó ta éde, vèca madóì, entrà i ramèi de 'n boscài, du fransés che i té brancàt 'na fiöla e giü 'l gá tignia férmo i bras e l'àlter co' le bràghe disbutunàde za prònto a ulàge adòs... Dài tàca, ghé úze a Pacì... sbrànei... e ne löstès tèmp córe vizi e comincie a molà scuriàde a töt endà, pò mia contèt, ùlta la scùria e zó bacàde... a sé se i s'è destacàcc... Giü, chèl che 'l la tignia férma, 'l gá fat per mèter ma a la spàda, ma Pacì 'l gá dat òn brót sgagnù 'n de 'na cülàta che 'l gá portàt vià mèza ciàpa e l'è scapàt che 'l pirdia le mödànde 'nsanguinàde... e a chèl che l'era dré a fàghela, gó dat òna scuriàda che me dize gó caàt n'öcc, che 'l pirdia 'l sànc'h e l'è curit vià co' le bràghe 'n ma, che 'l vuzàa come 'n disperàt.

Pèrsia: E té de sul, ta ghèt vit el figàt de afrontà du soldàcc!...

Pèpo: Figàt!... Gó piö ést... gó piö capit negót... Garès majàt vià 'l nàs, da la càbia che m'è vignit. E Pacì, gó trübülàt a fal turnà 'ndré.

Sömeää che 'l capies pò a' lù che l'èra 'l sò doer a difènder i déboi. Oho, en fin dei cóncc ànche 'n caèl el fa la sò ómbra!...

Gilda: Ah sé; che rása de ómbra!...

Màra: E la fiöla?... Chisà che póra poarina!...

Pèpo: Fügüret!... L'ia smórta come 'na pèsa laada... l'ia piö buna gnà de piànzer... la sa la spetàa mia perchè l'èra vizi de càfa, ma de là de la rìa, la restaa scundida. L'ia lé a pasculà dò e trè cavrìne quànd töt en de 'n momènt i gà ulàt adòs, chèi mascalsù, fiöi de sine!... Pò l'ó conpagnàda a la sò càfa, che i sò nó i saia piö come ringrasiàm che i gà vülit dam per fórsa chèl fiaschitì de vi, ché... Poari a lur... i ma fàa compasiù.

Gilda: Ta 'l crède: la s'è salvàda per ón pèl... fürtüna che ta sèt riàt al momènt giöst...

Màra: (ammirata) Però, che coràgio!...

Mènech: Chisà quànti che 'n càpita de facc del gèner... perchè mia sèmper se vé a saìl...

Cia: Per fórsa... sèt mia che vergògna... laür de mörer!...

Pèpo: Té pò adès!...En fònt en fònt, che cùlpa gà n'ala lé...

Gilda: Secóndo mé le fa mal a tignìl scundit... l'è mèi afrontà 'n pó de vergògna e ciapà 'l figàt de dàga 'na lesiù de creànsa.

Sànti: Cèrto che se ghèsem de mitis d'acórde e dàghen 'na laada de có a chèi gianiseri lé, la sarès mia sbagliada.

Càci: A nò pò!... Ma la gà rizù la Gilda... Se ognòne le sa la té per lùre el sò segrèto, noàlter sòm gnient e pödóm miga reagéser.

Cia: Ma pinsif miga ensóma, cófa le pòl dì la zènt... mé, egnarès piö fóra gnà de l'òs... i n'ha làze de còntàmen sö che j-è lur i violènti, i mascalsù, i stürpradür... só buna gnà de dil... ma per i malisiùs, saróm sèmper noàltre a fa la fügüra d'li envidàcc.

Sànti: Va bèh; ma ghè fómna e fómna e chèle che bat la fiàca sa le conós...

Càci: L'è miga giösta gnè chèla, perchè giöna la pòl véser càsta o liberàl, che de frónt ai musù l'è sèmper indiféja.

Pèpo: Cèrto che se ghès de capitàga a me sorèla, 'na ròba del gèner, só mia cófa farès... de sücür en fó fóra 'n fràco... e miga a scuriàdel!... A sgagnù... Ghé majarès vià 'l nas...

Màra: (con gesto di disgusto) Fàghel almèno frigà zó, prüm!

Pèpo: Ghé 'l màje a' se l'è pié de moségn!...

Màra: Pursilù!...

Càci: A le cürtel!... L'è éra che 'n momènc del gèner sa pòl pèrder la rizù.

Mènech: L'è, che i se ripèt en pó tröp de spès, fàti del gèner. El sarà mèi che dervómes j-òcc e che se dómes de fa, prüm che 'l siès tröp tårde.

Sànti: L'única l'è de mài lasà le fómne sùle 'n càfa o delóns de càfa.

Càci: L'è éra; ma come sa fa... ognü góm el nòs mestèr de fa; sa pòl

- miga sèmper sta tacàcc a le treërse de le fóme... Fürtüna che a Monticiâr nó ghè gnamò capitàt gnènt del gèner...
- Mènech: Pérò, prüma o dòpo, góm de spetàsela. I soldàcc j-è soldàcc e quànd' j-è 'n guèra, j-è pès de le bèstie.
- Càci: Chèst l'è éra... àda al Cianchi... i gà portàt via 'l sì e tòcc i pói e sicóme 'l sa mèss dré a piànzer i la lasàt piö mórt che vif de bòte. J-è de le gran bèstie. Ma züre per la Madóna...
- Cia: Ma che dizif sò pò a' vól...
- Càci: (ignorando l'interruzione) ... che se i tóca vergóne de Monticiâr, vó fóra dei gångher e 'n cópe sò 'n bordèl. Alter che ciciarà!...
- Mènech: E mé só con té.
- Sànti: Pò a' mé. Ta pòdet còntàgal...
- Pèpo: Oho... e mé, ma lasif fóra?... Só züen, l'è éra, ma quànd gó 'n ma 'na scùria... ghè nüsü che me fa póra.
- Càci: Ché se tràta mia sul de scùria, ma de ciapà 'n ma i fiöchèl, le fùrche, le màse, le roncàje... e tajàga la góla, e fai fóra. Ensegnàga a chèle canòje ché, che noàlter sóm bresà e che i bresà j-è de rispetà se sa öl mia rògne. I sa la ciàpes coi crùchi, se i n'ha òja.
- Tutti: Giösta!... Sóm con tél!
- Gilda: Sul, che i crùchi j-è mas'cc... e lur i gà bijógn de... crùchel...
- Pèpo: I se pórtè le sò bezénfie de càja, alùra... che almànghe le ghè farà gnà i córegni! Noàlter, sóm miga 'n guèra.
- Càci: A pàrte le batüdel!... Fóm girà le ùs con chèi piö fidàcc e fom 'na combricola de difèja... ghè per efèmpè 'l Sòch, che sùcür el la pènsa come noàlter, pò 'l Ghino, 'l Tàca, 'l Bèl... ciamómei con noàlter. L'è zènt bùna a fa nà le ma; zènt de figàt.
- Mènech: Alùra fómne, ghif capit... noàlter som pronti a difindif da töcc...
- Pèpo ... maridàcc e pöcc! E alùra sif che fóm... Gó ché 'l fiaschitì de vù che i m'ha regalàt i sò de chèla fiöla che gó ütàt a scapà... l'è come se 'l fòs òjo benedèt... beómen òn gusini per' ü... miga töt, che 'n pó vòl portàghel al me ècio... per sigilà 'l pat che góm stabilit. Va béeh!... Comìncia té Càci che ta sét el càpol... (e gli consegna il fiasco)
- Tutti: Giöst!... Brào Pèpo.
- Càci: (alzando il fiasco) Guài a chi tóca chèle de Monticiâr!... Guài a chi tóca le nòse fómne.
- Tutti: Guai!... (e si passano l'un l'altro il fiaschetto tirando un sorso ed asciugandosi la bocca con la manica)
- Pèpo: (intona la canzone e gli altri lo seguono):

Nel vù ghè la fragrànsa
 'l saür de la me tèra
 e chi vól fa la guèra

el nâghe viâ de ché.

Se i vôi che i respetómes
i gà de respetâ
senò che i pagarâ
el rèst dei sò bröcc dé.

Noâlter sóm pacifich
nó vólóm miâ la guèra
e sô la nâsa tèra
de guèra nó se 'n fa.

Tô sô fransés e ména
va viâ dal sit de Brèsa
de nó l'è 'na belèsa
viver coi venesiâ.

Le fómne j-è le nòse
ghif de lasâle sta
senò ve fóm purgâ
galèli de fransés.

Sóm fiôi de Monticiâr
cargâcc de arzènt vif
menì, se nó vülif
marsésar ne le sês.

- Câci: (con esaltazione) Ôs e... gâmbal! (e fa il segno di andare, battendo la mano destra messa a taglio contro il palmo della sinistra)
- Tutti: Giôstal... Ôs e gâmbal!
- Gilda: E adès, nóm töcc a le nòse ca' e dervóm i ôcc e le orècie e come sentóm vergóta, el riportóm e 'nsèma decidaróm sô chël che ghè de fa. Ciào a töcc e... buòna nôt.
- Mènech: Vignif mîga staséra al filò, ne la stâla de Pì Molenér?
- Gilda: Gó de fa... pò, l'è mèi mîga dâga ocajiù ai fransés...
- Cia: (comprendendo l'ansia di Mènech) Dâi Gilda, vignì, che sa la cöntóm sô 'n pó!
- Mâra: Cèrtol... Fò a' té Pèpo vègnet?
- Pèpo: Coi permès de la me màma...
- Lia: (con cenno d'intelligenza) Ardi berichi!
- Tutti: A riidìs!...
- Gilda: Se edóm al filò, alùral... Ciào!... Ciào!... (e ognuno va per i fatti suoi).

5a scena = Cìà e Càci (rimasti soli si abbracciano. Intanto era scesa la penombra e si vedono ceffi di soldati che spiano la scena).

Cìà: (staccandosi dolcemente) Lasìm endà, che vòì fenéser de rezentà i me quàter stras.

Càci: Ma sif màta... ghè dré a ègner scür... ve làse mià sùla...

Cìà: Fó prèst... gó quàje finit; apéna de rezentài... pò só vizi a càfa... i vegnarà mìga pò a' ché neh!

Càci: Alùra fóm isé... fenése de dàga 'na scuàda e de mèter en ùrdin la ròba 'n gir, pò vègne a òtáf a portà dènter la ròba.

Cìà: Va bél... Ma tant, fó prèst!... (si stringono le mani e Càci rientra nel molino mentre Cìà riprende a risciacquare i panni e strizzarli guardando in giro con circospezione).

6a scena = Cìà, Càci, soldataglia e altri.

(mentre si ode una musica adatta alla lunga scena muta che si svolge, Cìà rimane sola alla roggia e risciacqua in breve i suoi panni, in silenzio, mentre si vedono i ceffi di quattro soldati tra i rami delle piante, che stanno spiando le mosse. Quando si alza e prende il cesto con i panni strizzati, due soldati escono furtivamente e prendono la ragazza premendole un fazzoletto sulla bocca. La sollevano e la portano sgambettante ma silenziosa nel boschetto vicino. (quinte a sinistra) Brontolio prolungato e finalmente un urlo straziante. Càci appare sul fondo e, non vedendo Cìà intuisce la tragedia e si mette a urlare: -Cìal...Cìal... Aiuto!... Aiuto!... Òtim!... - Prende un randello dalla fascina sotto l'albero e corre furibondo verso il boschetto da dove arrivano rumori, mentre altri uomini e donne accorrono armati di attrezzi, roncole e forche e bastoni, attraversano il palco e si gettano nel boschetto da dove arrivano voci, rumori, grida mentre alcuni rimangono in scena timorosi facendo gesti di terrore. Si ode frastuono, grida, imprecazioni in dialetto e in francese. Dopo un breve silenzio, attraversano la scena correndo i giovani e Càci, portando sulle braccia Cìà svenuta tutti e due scarmigliati e lei con le vesti strappate sul petto. Si ferma in mezzo alla scena un attimo ed esclama urlando guardando il cielo: - Maledècc: Ve còpe tòcc! -

E cala la tela

Come per il primo atto si raccomanda di leggere questo sonetto a sipario chiuso. Vuol essere un modo personale di presentare le opere.

Atto Secondo

Espiasù

Le ròbe le sa 'ntrèsa 'n tal maniera
che ta sét piö che fa per nàghen föra;
che, da l'albùr a nà a la prùma séra
sucét el finimónd, 'na batoléra,

e tra chèl giöst de fa e chèl sbagliát,
ghé pàsa dènter tanti bröcc pensér
che pò te lása 'n tèra, esterefát,
senò 'l ghé dà la stùra al campanér

che 'l fa sunà campàne d'alagrèsa.
Quànt' ólte la me zènt la vé 'mbrojáda,
la rèsta mal, co' j-öcc tròp pié de sbèsa,

la ràbia 'n cör, la ùs mèza 'ngozáda
a ürlà 'l dulùr che l'ha patìt per gnènt...
chèst l'è 'n destìno amàr. Scultim, oh zènt!

1a scena = Lia, Pèrsia, Gilda e Màra. (il giorno dopo)

- Lia: Vergògna, sé, vergògna e punisiù!
Eser tratàde pès de le gimbàrde...
chè crèdei sté malnàcc de mascalsù;
sóm fómne a pòst e 'mpö, sóm a' lombàrde.
- Tutte: ...sóm fómne a pòsto e 'mpö, sóm a' lombàrde.
- Pèrsia: El fáto l'è che quàndo ghè 'na guèra
i òm, apò i piö bu i se fa malnàcc
en sérca de bràade sö la tèra
endó che a fa la guèra i vé mandàcc.
- Tutte: ...endó che a fa la guèra i vé mandàcc.
- Màra: E nótre che c'entróm col sö defà...
góm i nòs'cc òm, i spus, i nòs murùs...
en fin dei cònc i vé ché a sbatajè;
i pàse e nó i deènte ca rabiùs.
- Tutte: ...i pàse e no i deènte ca rabiùs.
- Gilda: Pròpie gér séra n'óm parlàt ensèma
convinti come sóm de difindìs;
góm de sta strècc, come quànd ghè la blèma, (freddo)
e chi che mör, i nàghe 'n paradìs.
- Tutte: ...e chi che mör, i nàghe 'n paradìs.
- Màra: Sìf come la sta la Cia?... Poarina... chisà che spaènt... Fó 'n sàlto
e vó a troàla! (e si dirige verso una quinta)
- Gilda: Bràa, che isé saróm vergóta de precìs!...

2a Scena = Gilda, Pèrsia e Lia.

- Gilda: Fürtüna che sérem ché amò töcc vizi!... E pensà che ghére come 'n
presentimènt... me 'n dàa 'l cör... Nel nà vià gó pensàt... la starà
mìga lé sùla a laà... stüpada, gó gnà domandàt se la ghéra finit...
ma pò gó pensàt che l'èra con Càci e mé só nàda tranquilla; ma
come gó sintit a uzà... me só sintida 'ngrümü la pèl e só gnida
'ndré de còrsa. Só riàda che j-òm j-éra zamò dré a picàs sö...
- Pèrsia: Che se la ria mìga a uzà chisà còfa i ghé fàa dré.
- Gilda: Pòta; i gè tignia stopàt la bóca con de 'n fasöll!... Fürtüna che l'è

riàda a trà n'ürlo...

Pèrsia: Che i sìes riàcc delbù, a fàga del mal?...

Gilda: Gó edèa piö tant de sé... che de nò, perchè la ghèra 'l corpèt strapèt... giü, 'l gè de éser riàt a stàga 'nsèma... l'è stat quänd lé la gá uzàt; j-àlter nò... El me dizia dòpo Mènech, che Cáci el paria 'n diàol... el gè dat 'na bastunáda söl có a chèl che la tignia férma pò 'l gè robàt la spáda e 'l gè cominciàt a menà fendènc e a sbüzà pánse che 'l paria 'n mulinèl. Pò ghè riàt lur e l'è stáda fáda. Quàter j-éra chèi slongácc zó, ma fórse vergü j-è riàcc a scapà. Quàndo s'è de la bànda de la rizù, anche 'l piö cojó 'l deènta 'n liù.

Lia: De sùcùr!... Lur, i fransés, per fa le sò braàde, i va sèmpèr en ròs... l'è chèl lé 'l sò figàt... ciapà le fómne a tradimènt, fa chèl che i n'ha òja e pò scapà e piantàle lé, disperáde.

Pèrsia: Cèrto che a idis adòs dés fáce che te àrda piéne de òje el gè de éser òn grant spaènt!... E té, férma, sènsa gnà püdi gnà müit gnà uzà...

Gilda: Dés, a di póchl... La scéna el l'ha ésta sul Cáci che l'è riàt per prüm... ma 'l s'è rüfudàt de dà spiegasiù... Del rèst sa pöl anche capìl... con l'agitasiù che 'l ghèra adòs gér séra, fùgurómes se 'l püdia ìga òja de sta lé a còntàla sö. Pò, sucès el fáto, l'única l'éra de scapà e nà a scundis, perchè de sùcùr püdia rià 'n rinfòrs chèi porsèi de fransés e magàre pretènder de ìga anche rizù. Diò Signùr!... L'è pròpie éra che le guère j-è de le gran mascalsunáde... tóte le ròbe piü amàre, piö catie, piö che fa 'ngróméser, le pöl capità... ghè permès töt... copà, masacrà, robà, bruzà sö töt, violentà le fómne, copà i vèci e i gnàri... e amò sóm miga bu de stàghen fóra, che sèt per sèt ghé sóm dènter... O l'è giü che vól la tèra de n'óter o che töcc i vól comandà e ìghen de piö de n'álter... el fáto sta che la pòera zènt l'è sèmpèr dènter a fas copà... ma, perchè i pöl ciapà dò palánche a mitis dré e fa 'l soldàt; ma perchè ta á le òje de difènder la tò tèra... a la fi dei cònc, al pòer diàol rèsta sul de patì, de crepà e fas maltratà.

Lia: L'è pròpie isè. A sènter le stórie che ma cònta me màma, la guèra la vé a scadènsè fìse... sòmèa 'n destìno... e 'nvéce j-è j-òm, sóm noálter che ghé permèt de fále.

Gilda: Quand'èl che riaróm a capìla che le guère le ghé öl mia e che sa pöl sèmpèr combinàla prüma... Bástà öllì! L'è, che i gá de fa éder chi l'è 'l piö fórt; e sicóme j-è töcc convinti de éser ognü de per se stès, el piö fórt, entàt i pröa. Chi vèns el dèta le légi e chi pèrt, pès per lü. Noálter, la pòera zènt, la perdóm sèmpèr; anche se sóm da la part de chi gè vinsit.

Pèrsia: El bèl che pò i tira fóra 'l Signùr e la Madóna; i préga de sa e de là per ìghela bùna e i précc i ghé cór dré a benedéser coràse e cortèi con töt chèl che ghé va dré. Però, töcc i crèt a löstès

Padretèrno. J-è ròbe de maccl...

Gilda: Chèle j-è le troàde piö bèle dei siöri, dei padrù, dei rè. Fa pregà la zènt, che 'ntàt che i präga la sa dà pas.

Lia: Però i präcc i düzarès stàghen föra.

Gilda: I fa part a' lur del pòpol; ognù i gà le sö idèe.

3a scena = Dette, Màra (arriva mesta mesta con la testa abbassata)

Tutte: E isé; come stàla?...

Màra: (che ha gli occhi arrossati) Dio se la m'ha fat impresiù!... L'è scunsulàda, nó la se dà mia pas, la continua a lacrimà senza 'n lament... sa èt apéna i lacrimù che ghé vé zó dré a le sguànze...

Pèrsia: Che dizeła?

Màra: Pòta, che la dis... la dis negòt... ormai chèl che ghè stat ghè stat... sa pöl piö rimediàga... adès ghè sul de sperà che la tróe la volontà de riprindis... de mia lasàs nà 'n tèra del töt.

Pèrsia: Dio Signùr!... Bijògna troài el coràgio!

Màra: Se fa prèst a dil. Bisògna éser nel sö stàt d'ànimo per capil... E pò, 'nnamuràda come che l'è del sö Càci... chisà che bröcc pensér la garà per el có.

Lia: Dio che spaènt!... Còfa góm mai de soportà. (rivolta a Gilda) E i fiöi; Mènech, Sànti, Càci e Pèpo?...

Gilda: Come gó za dít j-è scapàcc, j-è 'ndàcc a scundis, chèi piö grancc...

Màra: (con ansia) E Pèpo?

Gilda: Pèpo nò; co' la scüfa che l'è amò 'n s'cetolèt, el s'è fermat ché; anche perchè lü 'l sà come troài se 'l sarà nesesàre.

Màra: (pensierosa) Sé, el sarà 'n s'cètt... ma l'è bràol...

Gilda: (abbracciandola) Chi gà dít de nò, càra!... El sóm per chi 'l bàt el tò cör... Ta sèt mia riàda a scundil!... Süghet zó le làcrime... che l'è mia la rozàda che 'mpienés el lach!...

Màra: (con modestia) Ehe, pòta!...

Gilda: El sarà miga de lóns el tò Pèpo!... Só che 'l vülìa fa 'n giro per söi chèl che i dizia; adès el riarà. (guardando verso le quinte) Tòh, àrdel chè che 'l rìa de còrsa. Sentóm le novità!

4a scena = Detti e Pèpo. (si ferma sbuffando) Fómnel!... Le ròbe le se 'ngarbia miga de chèl póch... (si ferma e riprendere fiato) Amò stanòt... òn quàch manìpol de soldàcc... j-è nàcc en gir per el paés per fa la rónnda... e giü sa èt che i gà capìt Róma per Tóma... e l'è 'ndàt a fenèser a la màjna de l'òjo... a fa 'na perquifisiù,... convinti che l'éres el pòst endó góm copàt chèi quàter soldàcc troàcc söi fáto. Senza dì gnà sìch gnà sés, i gà ciapàt Majo e Cèsco Bojèl fiöi del Masni e Marc'Antóne Gràsi, fiöl del padrù de la màjna e j-ha portàcc dènter, dal comandànt de la guarnigiù.

Sübit ghè curit là i sò pàder a protestà che i gà sbagliàt, che j-éra 'nosènc, che nó i sia müicc de la màjna e che j-éra dré a fa i cònc del laurà fat, e che nó i c'entràa per negót. Gnènt, el gà ülit capéser gnènt. El gà dit: Se j-è miga stacc lùr, sarà stacc vergü óter; purtìm ché chi j-è stacc e noàlter molóm chès'cc ché. Pùnto e bèsta. Ma sarài dei mascalsù!

Gilda: Ché la ròba la deènta gràve söl sério. El comandànt el vól vendicà i sò mórcc e dà 'na lesiù a la zènt del poés, che böfògna respetài, ànche se i fa sò de le putanàde.

Pèpo: L'è, che se chi gà cùlpa, el vé miga föra, i tré prizunér i pagarà per töcc e i vegnarà 'mpicàcc staséra... prüm de nòt.

Gilda: Alùra ghè mià de pèrder tèmp. Se 'l vé a sail Càci e j-àlter j-è bèla a bù de consegnàs co' la sperànsa de salvà chèi che gà miga cùlpa. Ma 'l sarès n'erùr... Pèpo, va a ciamàil... Té ta 'l sèt endó j-è scundicc.

Pèpo: Ocór neànche nà de lóns; ardìl... (e lancia un fischio o una voce modulata) J-éra scundicc söl solèr, de dré dei tàter, en càja del Batài e so pasàt prima, per enfurmài de töt... j-è vignicc ché, ma i gà spetàt piö 'n là, entàt che sarès vignit a éder se ghia via libera. (guardando tra le quinte) Lur i gà 'ndel có de consegnàs... ècol che i vé.

5a scena = Detti e Càci, Mènech e Sànti.

Càci: (entrando) Endoéla Cia!... Stàla mià bé?...

Gilda: Capirét... dòpo chèl che la gà pasàt!...

Càci: Ma mé gó bijògn de idila... perchè la sarà l'öltema ólta... e dòpo sarà chèl che sarà. Pàs miga permèter che àlter i mòres al me pòsto. Só stat mé a esagerà e mé, e saltànt mé, garó de pagà. Pèpo, vè a ciamàla... diga che la fàse l'öltem sfàrso per mé.

Pèpo: Prima però, scùlta chèl che la gà de di la Gilda.

Càci: Còja ghè?...

Gilda: Ghè, che ta pòdet miga nà a costituit, perchè 'nvéce de tré i na coparès quàter. Sèt cofè 'ngénuo a créder sò la sò paròla... Chèi j-è pès de le putàne... i sa rimangia la paròla da 'n momènt a l'óter.

Càci: Ma la me consciènsa la me permèt mià, de restà ché; mòrarès dal rimòrso se ghès de fa 'n laur compàgn. Sèt màta!... E pò... armài l'è finida... conóse la me Cia e só che la spujarès mai òn codàrdo, òn traditùr, giù che gà fat copà dei 'nosènc. Dóca, ghè piö gnènt de fa; gó zé pensàt dré a' tròp a la me situaciù.

Gilda: Ma mé nó la dize, de miga nà: mé vòl dit che sa pöl fa vergót de mèi che nà a fas copà... per efèmpè fa òn'asiù de fórsa e liberà i

prizunèr, fa dimostrasiù 'n piàsa entàt che vergü el va a liberài... o, só miga, ma stüdióm ansèma vergóta prima de decider... Cór encö se ghè de guadagnà; se ghè de pèrder... spèta domà. Pèpo, fam òn piàzèr... va a ciamàla!

Pèpo: (fa per andar via ma si avvede dell'arrivo di fra Tèo) Ghè ché fra Tèo; ardóm se 'l gà quèch novità, perchè gó sintit che i fra j-éra dré a 'nteresàs de la ròba.

Màra: Endaró mé a ciamàla! (ed esce)

6a scena = Detti e fra Tèo.

Tutti: Sialodatoesucristo!

Fra Tèo: Sé, sé, sempresialodato! Scultì scultì zènt... che ghif nel có de fa? Völarif miga fa só vergót de gròs, neh!

Gilda: Pàdre, Càci el vól nà a costituìs...

Fra Tèo: Nò nò nò s'cèt car, nò... òt nà a fa sùcèder òn macèl...spèta spèta e sculta... scultim töcc quàncc... Fòrse 'l sif gnamò che l'abat Fracasi, chèl sant'òm, l'è zà 'ndàt amò gér séra dal càpo de la guarnigiù a spiegàga che i prizunèr i gà nösóna cùlpa e che j-è stacc ciapàcc per sbàgljo e a pregàl de mia camèter n'ingiustisia e che 'n fin dei cònc i responsàbii j-è stacc provocàcc...

Càci: Alter che provocàcc... ofès e maltratàcc... òho, se tràta de strupo, de violènsa carnàle... miga bàle!...

Fra Tèo: El sóm, el sóm s'cèt car... e alùra lü 'l gà rispundit che l'era obligàt per mantègner l'ürdin a dà 'na lesiù a tóta la popolasiù... l'ha mia 'na questiù de vendèta, ma de giustisia; secóndo lü! Va bé, el gà rispundit l'abat Fracasi, ma chèl j-è inosènc, perchè le ròbe j-è sùcèse al Molì de Mès e miga a la màjna de l'òjjo!... E alùra portim ché chi gà la cùlpa e mé lasaró 'ndà chès'cc e punesaró chi j-è stacc.

Càci: Vidif dóca, che l'è come la pènze mèl...

Gilda: Tàs zó 'n momènt... en pó de pasiènsa!...

Fra Tèo: Ensóma, ghè stat gnènt de fa. Alùra l'abat Fracasi, amò stamatin prest el gà töt sö 'l caäl e l'è partit per Castigliù de le Stiviére, per nà a 'ntercèder la gràsia al generàl Vendòm en persùna e mé só sùcür che 'l riés nel sö intènto... òho l'abat Fracasi l'è 'na personalità, óter che éser consideràt òn sant'òm... però 'l m'ha racomandàt de fa mantègner la càlma fina a quànd el sarès turnèt lü, dòpo se edarà 'nsèma chèl che ghè de fa, se la ròba la va mia 'n pórt.

Gilda: La lèngua nó la gà òs, ma la scheèsa de gròs!... La sarès 'na risolusiù!... Vèdet dóca, che l'è mèl spetàl!...

Càci: El me fa rinàser!... Speróm che la siés isél!...

Fra Tèo: El gà perfìn töt sö 'n bèl prefènt per el generàl... 'na curùna de avòrio benedèta dal Pàpa!... Ghè de sperà!...

- Lia: Bôca ônta, la dis mia de nôl...
- Mènech: Cârto che se le robe le va mîga isé, nôter prim de sêra gôm de presentâs al câpo guarnigiù.
- Câci: Eh nôl... Sóm d'acôrde che là, vó mé sul, per evità la péna a tré... mé n'ó cùlpa e mé me ciâpe tôte le cùlpe. Chèl momènt lé, gó piö ést e se i scapâa mîga, n'arès copât 'na môcia.
- Pèrsia: Ehe, adès sti mîga lé a tacà bêga. Spetóm che tûrnes l'âbat.
- Fra Tèò: Ormâi el gâ mîga de éser delóns, perchè 'l sul l'è dré a nâ zó.
- Pèpo: Mè vó 'n piâsa a spetàl, e come 'l rîa el pôrte ché.
- Tutti: Brâol... Brâol... L'è 'n bèl pensér!

7a scena = Detti, Cia e Màra. (Màra sostiene Cia molto provata che avanza lentamente con il capo abbassato, vergognosa. La gente gli fa largo).

Câci: (dirigendosi verso di lei e tendendogli le braccia) Cia!... Amùr del me còr... I va fat tânto mal neh!... (lei si lascia abbracciare ma rimane impassibile, dopodichè toglie di dosso le mani di Câci e si avvia verso fra Tèò che gli va incontro prendendola per le mani silenziosamente)

Cia: Pâdre, ormâi chèl che ghè stat ghè stat... dizìga al comandànt che mé perdùne töcc per el mal che i m'ha fat, ma 'l fâse mia condanà chèi poari che i n'ha mia cùlpa. Lasì che pâghes mé per töcc... ma ritiraró 'n convènt e pregaró per töcc.

Câci: (con disperazione) E mé naró a costituim!... (e si avvia)

Gilda: Ma nô; spèta! (e lo ferma)

Câci: Ma che stória éla chèsta pòl!... (rivolto a Cia) Ma che ùlif pagà vó per el mal che i v'ha fat j-âlter?... I düzia sta a pòst che ghé sarès sùcès niènt!... I garès fat negót nüsù! Cridif che se ghé fôs mia de mès chèi pòer diâoi mé narès a prefentâm?... Ma gnè a môrer. Piötòst en coparès amò quâter.

Fra Tèò: Câci... Câci!... Che dizet sô fiöl car!...

Câci: (sempre rivolto a Cia) Se me va pèrde el punìt só mé ensèma a vó e noâlter, che cùlpa ghé n'ómei?

Cia: Ormâi rëndet cònt che só mîga piö a pòst... e mé nó pòs daf piö 'l me còr nèt come gó sèmpèr sognàt... i ma l'ha 'nfangàt... Pödaró mài spujà piö nüsù... sul el Signùr el pödaré éser el me confórt.

Câci: Ma vó ghif pèrs el có e ma vùlif fa deentà mat!...

Gilda: (tra se) Amùr sènsa barôfa, 'l fa la môfa!

Pèrsia: Ma nô, Cia!... El tèmp l'è 'n gran dutùr; pórtâ pasiènsa... pasarà töt.

Màra: Te staró sèmpèr vizi... ta ôtaró!

Cia: Chèsto l'èra 'l me destìno!...

Câci: Ma pinsì Cia; mé vôi capì 'l vòst stâto d'ânimo; ma vó l'if mia cercàt el vòst mal... el v'è capitât; e mé, ànche se 'n só risintit, mîga sul vé faró mài cùlpa, ma faró de töt per fâf dismentegà sté brôta esperiènsa...

- Cia: El só Càcil!... Vó sif tanto bù che delbù, ànche per mé l'è 'na gran soferènsa lasáf... ma gó piö gnènt de bu de daf... capif mia... la me verginità l'è stàda strapèda sö... enfangàda... m'è restàt sul la vergògna che me dürarà tóta la vita...
- Càci: Ma 'l vòst cör nò... el vòst cör l'è amò tal e quäl... ànse, só convinto che deànti a 'na tal crudeltà, l'è deentàt amò piö bu, comprensivo e pié d'amùr...
- Cia: Sé Càcil!... Mé vé vòl bè... tant... Vè capése e só dispòsta a dismentegà... ma se pènze che per cùlpa me ghè tré pòer inosènc che sta per éser stringulàcc... alùra la disperasiù la ma ciàpa 'l cör e la me fa patì amò de piöl!... Cèrto che pòdaró mai domandàf de ciapà 'l sò pòsto, perchè la sarès la nòsa fì.
- Càci: Só desperàt... Cia, só desperàt!... Mé vòl nà a liberài. Giùro; o i libere o ma fó copà!... (e si butta ai piedi di Cia) Dìm la vòsta benedisiù... lasim endà col vòst amùr nel cör... me 'n farè gnènt mörer se möraró col cör pié d'amùr...
- Cia: Pòer Càci: pensà, che gó trepidèt tant per vó, e adès che stàem per éser giöna per l'älter... sa rómp töt... töt cröda!... Pòer Càcil!... Vè völaró sèmpèr bé... ghif tóta la me ànima con la me benedisiù... ma pòrtròp nò vède scàmpo... a sacrificà 'l me amùr o sacrificà la vita de chi nò c'entra per negót. (aiutandolo a sollevarsi) Adìo Càcil... Adìo!...
- Càci: (alzandosi) Adìo Cia!... Adìo amìch e amìche... vó a fa 'l me doèr!...
- Mènech e Sànti : -Vegnóm a òtät.
- Gilda: Nò nò nò!... Spiti!
- Fra Tèò: Nò adès, càri i me fiöl!... Spetóm l'àbate Fracasì. (guardando verso le quinte di destra) Òn momènt... vède che rìa Pèpo de còrsa... sentóm chèl che 'l gà de diga... el par content... el fa i salti da la giòia... fòrse ghè nat töt bèl!

Ba scena = Detti , Pèpo.

- Pèpo: (entrando di corsa) L'è riàt... l'è riàt... el sventulaa la gràsia che 'l gà utignit e l'è ndat de còrsa dal càpo guarnigiù. Só apèna riàt a diga che 'l spetóm ché.
- Tutti: Delbù!... Oh, finalmènt!...
- Gilda: Apèna a ùral!... (tutti si abbracciano felici e festosi e mentre Cia, un po' frastornata, e Càci, si abbracciano con tenerezza).
- Pèpo: (si mette a cantare e ballare seguito dagli altri meno da Cia e da Càci che rimangono in disparte abbracciati)

Se 'l càpo guarnigiù 'l vòl fa 'l barù (scaltro)
per cunfundim le idèe
e òlì dal tórt che 'l gà, vèga rizù

fóm mìa le maraèe,
che 'l general Vendòm l'è 'mpó piö bu
e a nó 'l ghè dà rizù.

Viva la zènt
quàndo l'è strèta
quànd la se òta
la se difènd.
Viva la zènt
de la contràda
quànd la vè 'n stràda
a reclamà.

Nò respetóm töcc chèi che vè per cà'
che i sìes spagnòl, fransés;
però i gè de capì de lasà sta,
e ghè gnà sich gnà sés,
le fómne che j-è 'ntènte a laurà;
j-è sul de respetà.

Viva la zènt
quàndo l'è strèta
quànd la se òta
la se difènd.
Viva la zènt
de la contràda
se la vè 'n stràda
la vensarà.

(alle ultime note della canzone si odono i rintocchi della campana a morto. Tutti ammutoliscono e stanno ad ascoltare per un attimo).

- Tutti: (si chiedono): -Còja sùcèt!- -Còja ghè amó?-
- Gilda: La me piàs mìa chèla campàna ché!... L'è 'n bröt sègn!...
- Pèrsia: Chi pöl véser mórt?...
- Mènech: Che sàpes mé, stàa mal nüsül!...

9a scena = Detti, abate Fracassino.

- Fracasì: Tradimènt...tradimènt... Sòm stacc embrojàcc! (entra balzelloni e affannoso) Zènt, l'è 'na vergògnal!... Garès mài cridìt 'na ròba del gèner!... Tradimènt!... Tradimènt!...
- Càci: (con presentimento) Ma che ghè sùcès!... Che ghè sùcès!...
- Fracasì: Pinsi che ghère la gràsia 'n ma firmàda dal general Vendòm en

persùna... Quand só riàt dal capoguarnigiù con la me gràsia 'n ma töt sodisfàt, el m'ha rispundit: Giöstìsia è fattal...

Càci: Ma se i duzia spetà vèrs sèra!...

Fracasi: Pör de miga dàghela vinta, el gè anticipàt l'efecusiù. I tré inosènc j-è là che i pindùla dai ram dei mur de la ciéja de San Ròch!

Càci: (staccandosi con rabbia da Cia, arrivando al centro, urla disperato) Nò...nò...nò! N'ó cùlpa mé!...Mél... Mél...(e si stringe il viso tra le mani)

Gilda: (confortandolo) Coràgio Càci, coràgio!... Té ta ghèt nösöna cùlpa.

Càci: Düzie mia daf scùlt... düzie nà a prejentàm!

Fracasi: Fiöi càri, nüsü de noàlter n'óm cùlpa; góm fat töt chèl che góm püdìt... sul chè i nös'cc intèti j-è valicc negót... che 'l comandànt dèla guarnigiù, per la póra che riàes a tèmp a portà la gràsia, el gè fat anticipè l'ùra de l'efecusiù e... a noàlter nó ghè rèsta che de piànzer sènsa consulasìù!...

Mènech: Bèstal Chèsta l'è tröp grösa... nóm a San Ròch... nóm a fa valì le nòse rizù.

Fracasi: Fiöi, fiöi car... firmif en nòm del Signür... firmif... Ülif fa versà àlter sànc, per l'amùr de Dio, firmif.

Càci: Bèstal... I gè sbagliàt, i gè de pagà!... Züre che da 'ncö la me vita la garà sènsa sul se lotaró contra le 'ngiustìsie del mónd, contra chi fa del mal per gnènt!... Nóm amìch, nóm a vendicà i tré inosènc.

(esce accompagnato da tutti. Il frate segue gli altri cercando di trattenerli. Rimangono solo Cia, Mèra e Fracassino. Cia si rivolge all'abate e gli chiede la benedizione. L'abate gliela dà. Dopo di che, mentre una musica dolcissima si diffonde, Cia entra in casa, prende tre ceri, li accende e si avvia, accompagnata dalla fida Mèra e dall'abate verso il luogo dell'esecuzione. La scena resta aperta e muta per alcuni secondi).

FINE